ZƏFƏR YÜRÜŞÜNDƏN 5 İL ÖTÜR...

MƏN, MƏNİM QƏHRƏMANIM VƏ YURDUM

Qarabağa qayıdış: xatirələr, duyğular, arzular

Elçin MEHRƏLİYEV,
yazıçı-publisist,
filologiya elmləri doktoru

7. AĞLASIĞMAZ VƏHŞİLİKLƏR

Ermənilərin Qarabağ müharibəsi illərində törətdikləri ağlasığmaz vəhşiliklər bu barədə xüsusi söz açmağa vadar edir. Təkcə ona görə yox ki, onlar həmin vəhşətləri bizim başımıza gətirmişlər və onların törətdiyi saysız-hesabsız cinayətlər lazımınca qələmə alınmamış, sənədləşdirilməmişdir, həm də ona görə ki, erməni vandalizminin ağlagəlməz dərəcəsi, başımıza gətirdikləri faciələrin nəhayətsiz miqyası onların bir canlı məxluq kimi anatomik xüsusiyyətlərinə və həyat haqqındakı düşüncə tərzinə təkrar-təkrar, həm də müxtəlif bucaqlardan yanaşmaq zərurəti doğurur.

Budur, XIX əsrin 90-cı illərində erməni millətçilərinin Türkiyənin müxtəlif şəhərlərində törətdikləri fitnəkarlıq və cinayətlərdən bəhs edən "Rusiyanın Van və Ərzurumdakı Baş konsulu Mayevskinin xatirələri"ndə erməni vəhşiliyinə xüsusi diqqət çəkilir. Müəllif Van şəhərində 1896-cı ilin iyun hadisələrindən söz açarkən yazır: "Axırıncı həftə ərzində erməni inqilabçıları kürdlərə iki dəfə hücum etmişlər. Birinci dəfə üç kürd öldürülmüş, ikisi yaralanmış, ikinci dəfə isə ikisi öldürülmüşdür. Müəyyənləşdirilmişdir ki, hər iki halda meyitlər dəhşətli şəkildə eybəcər hala salınmışdır..." Tarix elmləri doktoru, professor Atamoğlan Məmmədli toxunulan mövzuda apardığı araşdırmalarında Osmanlı imperiyasında Amerika qüvvələrinin komandanı olmuş admiral Mark Bristolun gündəliyinə müraciət edir. Mark Bristol yazır: "Mən general Dro ilə birlikdə xidmət etmiş öz zabitlərimin məlumatlarına əsasən bilirəm ki, müdafiəsiz kəndlər əvvəlcə bombalanır, sonra zəbt edilir, qaçıb gedə bilməmiş sakinlər vəhşicəsinə öldürülür, kənd talan edilir, bütün mal-qara aparılır və sonra isə kənd yandırılırdı. Müsəlmanlardan yaxa qurtarmaq üçün bütün bunlar sistematik şəkildə həyata keçirilirdi."

1905-1907-ci, 1917-1920-cı, 1948-1953, 1988-1994-cü illərin qanlı hadisələri də erməni millətçiliyinin vəhşi təbiətini bütün çılpaqlığı ilə nümayiş etdirmişdir. Nəinki on minlərlə azərbaycanlı öldürülmüş, işgəncələr verilərək doğma torpaqlarından qovulmuş, yurdları dağıdılıb məhv edilmiş, eyni zamanda, "erməni işgəncə fantaziyası" işə salınaraq bəşər tarixinə "yeniliklər" gətirilmişdir. Təsadüfi deyildir ki, Məmməd Səid Ordubadi öz "Qanlı sənələr"ində1905-1906-ci il qırğınlarından bəhs edərkən ermənilərin müharibə vaxtı südəmər körpələri, qocaları, qarıları amansızcasına işgəncələr verərək öldürməsini ürək ağrısı ilə qeyd edirdi. Yaxud 1918-ci ildə Andronikin quldur dəstəsi Sisyanın 31 kəndini dağıtmış, Ağdükəndində 400 nəfərlik məscidə daha çox adam yığaraq od vurmuşdular. Bakıda Mart soyqırımı zamanı İçərişəhərin girəcəyindəki, içində iki minə yaxın yaralı və xəstə olan (azərbaycanlı, rus, yəhudi, ləzgi) binaya od vurub yandırmışdılar. Erməni vəhşiliyi Azərbaycan mühacirlərinin 1932-ci ildə Berlində nəşr etdiyi "İstiqlal" qəzetində belə xatırlanır: "Erməni əsgərlər müsəlman məhəllələrinə girib əhalini öldürür, qılıncla parçalayır, süngülərlə deşik-deşik edir, uşaqları odun içərisinə ataraq diri-diri yandırır, üç-dörd günlük südəmər körpələri isə süngülərinə taxırdılar.. Heç kimə rəhm etmirdilər, uşaqlar kimi qocalara da aman yox idi". "Mələk qədər sevimli bir azərbaycanlı körpə Bakının bir divarına mıxlanmışdır. Mıx körpənin düz ürəyinin üstündən vurulmuşdur. ... Bir yerdə bir köpək qətlə yetirilmiş bir uşağın meyidini gəmirir... Başqa bir yerdə çılpaq bir qadın ölü vəziyyətdə yerə sərilmişdir, bu ölü vücudun qurumuş döşlərini bir yavru əmməkdədir". Və yaxud yazıçı-dramaturq Əyyub Abbasovun "Zəngəzur" tarixi romanını yada salaq. Bu əsərdə vəhşiləşmiş və insanlıq simasını itirmiş daşnakların iki inqilabçını - Vahanla Şahmərdanı bir-birinin üstünə salışdırıb dərilərini diddirməsi, kürəklərinə qaynar samovar bağlayıb güləşdirməsi, ürəkləri bu "tamaşadan" da doymadıqda, dərin uçuruma atılmağa məcbur etmələri təsvir olunur.

Ölçüyəgəlməz miqyasına görə dünyanın ən dəhşətli faciəsi hesab edilən (hətta Xirosima, Naqasati, Xatın, Sonqmi kimi ən dəhşətli faciələrlə müqayisəyə gəlməyən) müdhiş Xocalı soyqırımı qatillərinin qadına, uşağa, qocaya verdiyi işgəncərə baxın. Tibbi ekspertiza Xocalı soyqırımında həlak olanların başının dərisinin soyulması, burun və qulaqlarının kəsilməsi, gözün çıxardılması, qadınlarda döşlərin kəsilməsi, cinsiyyət üzvlərinə odlu silahdan atəş açılması əlamətlərini aşkar etmişdir... Bu cür erməni vəhşətini ifadə etməyə sözün gücü çatmır, kim söz tapıb ifadə edə bilirsə, qoy desin...

Qarabağ münaqişəsi zamanı əsir düşmüş və Yerevana aparılmış X.Hacıyevin söylədiklərindən belə məlum olur ki, erməni ordusunun daşnak hərbçiləri 24 aprel matəm gününün axşamı məşuqələri ilə təkrar qara metal emalı zavodunun "drabilka" sexinə kefə gəlirlər. Sexdə xüsusi ziyafət təşkil olunur. Ziyafətdən sonra əsir azərbaycanlıları itələyib dəzgahın ağzına salır, bu anda dəzgah onları doğrayıb bunkerə tökür. Sonra "farş" doldurulmuş bunkerləri kranla qaldırıb yük maşınına qoyur, heyvanxanaya gətirirlər. Daşnak hərbçiləri də heyvanxanaya - "tamaşaya" dəvət edilir.

Və yaxud, Azərbaycan xalqına qarşı təcavüz cinayətlərinə görə bir qrup erməni cəlladı barəsində olan cinayət işləri üzrə qurulmuş tarixi Bakı məhkəməsində zərərçəkmiş şəxs İlham Məmmədov ifadə verərkən təqsirləndirilən Levon Mnatsakanyanı göstərərək deyir: "Əsirlikdə o, başıma yumruqla, sonra isə avtomatın qundağı ilə vururdu.. Məni səngərin üstünə çıxarıb avtomatla atəş açdı. Həmin vaxt arxam Azərbaycan Ordusunun mövqelərinə tərəf idi. Elə yerdə durmağa məcbur etmişdi ki, bizimkilər bilmədən məni vura bilərdi. Sonra məni məcburi olaraq minalı ərazilərdə gəzdirdilər..." Təsəvvür edirsizmi, gərək o qədər rəzil və miskin ola biləsən ki, günahsız insanlar üçün ağlagəlməz işgəncələr düşünəsən və o faciələrə gülüb əylənəsən.

Erməni vəhşiliklərinə dair bu cür misalları istənilən qədər xatırlatmaq mümkündür. Təkrar edirik, istənilən qədər! Xüsusən də, ermənilərin hamilə qadınların bətninə nizə soxaraq onları "doğuzdurmaq", körpə uşaqları suda boğmaq, divara mismarlamaq, diri-diri torpağa basdırmaq, qocalara, ağbirçəklərə ağlagəlməz işgəncələr vermək, meyitləri eybəcər hala salmaq, gözünü çıxartmaq, başını kəsmək, dərisini soymaq və s. kimi ağlagəlməz işgəncələr vermək "şakəri" haqqında çox yazılıb, hətta ermənilərin özlərindən də bunu etiraf edənlər olub. Ermənilərin daxilən xəstə olduqlarını erməni yazıçısı Hovanes Tumanyan da etiraf edirdi. O, erməni xalqını uçuruma sürükləyən total paranoya və natamamlıq kompleksindən xilas olmağın bir yolunun da "daxili xəstəliklərin" müalicə olunmasında görür və yazırdı: "Əsl qurtuluş daxildən başlamalıdır, çünki biz daxilən xəstəyik". H.Tumanyanın dediklərini tamamlamaq istəsək, ermənilərin xəstəliyinə quduzluq, manyaklıq diaqnozu qoyardıq. Hərçənd, həmin xəstəliklərin də mənbəyi göstərilməlidir. Tədqiqatçı Maral Yaqubovaya görə: "İnsan xislətinə uyğun olmayan, qəddar və amansızca törədilmiş istənilən soyqırımın birdən-birə ortaya çıxması inandırıcı görünmür, çünki, bu, uzunmüddətli, içində kütləvi qorxuları, şüura və şüuraltına süni şəkildə hopdurulmuş inancları, mifo-etno təfəkkür elementlərini barındıran etno-psixoloji prosesdir."

Ermənilərin "daxilən xəstəliyi" haqqında təsəvvür yaratmaq baxımdan dünyanın görkəmli tarixi şəxsiyyətlərinin fikirləri də diqqəti cəlb edir. Bir neçə sitat:

"Erməni xalqı istər xasiyyətinə, istərsə də coğrafi vəziyyətinə görə qədimdən ikiüzlü və riyakardır. Bu xalq aramsız olaraq romalılara nifrətdən, parfiyalılara həsəddən az qala partlayır... Onların namərdliyi və xəyanətkarlığı hamıya məlumdur" (Tasit Korneli, qədim Roma tarixçisi (55-120-ci illər)).

"Tarix mənə iki şeyi bağışlamayacaq: bir etnos kimi erməniləri məhv etmək istəməyimi, bir də bunu etməməyimi." (Əmir Teymur (1336 - 1405), Teymurilər dövlətinin banisi, türk-monqol sərkərdəsi).

"Ermənilər həmişə azsaylı vəhşi tayfa olub". (A.Anninski, XIX əsr tarixçisi). "Ermənilərlə heç cür yaxınlıq edə bilmirdim, çünki onların alçaqlığı və əclaflığı dözülməzdir... Ermənilərdə mənfur bir biclik, biyabırçı bir əclaflıq və rüsvayçı bir alçaqlıq var" (Qraf de Şoll, Fransız səyyahı.)

"Ermənilər dost cildində düşməndir. Onların nəvazişindən, təbəssümündən qorxduğum qədər açıq düşməndən qorxmuram" (İlya Çavçavadze, XIX əsrdə gürcü milli-azadlıq hərəkatının görkəmli nümayəndəsi, şair-publisist).

"Ermənilər bulanıq sudan duru çıxmaq üçün hər şey etməyə qadirdirlər. Hətta namusu da pay verməyə". (Məmməd Səid Ordubad (1872-1950), Azərbaycan yazıçısı).

"Bu ermənilər nə qədər murdar millətdirlər..." (A.S.Qriboyedov (1795-1829), rus diplomatı, şair). Bu həmin Qriboyedovdur ki, ermənilərin İrandan və Türkiyədən Qafqaza köçürülməsi işində fəal iştirak edib. O, erməniləri tanıdıqdan sonra, öz çarına yazırdı: "Zati-aliləri, ermənilərin mərkəzi rus torpaqlarında məskunlaşmasına icazə verməyin. Onlar elə bir qəbilədəndirlər ki, bir neçə onilliklər yaşadıqdan sonra bütün dünyaya buranın ataları və ulu babalarının torpağı olduğunu qışqırmağa başlayacaqlar".

150 il əvvəl "Bakiniski Listok" qəzetinin redaktoru işləmiş alman mənşəli Xristian Sink həmin qəzetin 6 mart 1871-ci il tarixli sayında dərc etdiyi "Bakı salnaməsi" adlı məqaləsində bu şəhərdə yaşayan xalqların milli xüsusiyyətlərindən bəhs edərək yazırdı ki, Bakı əhalisiinin tərkibi olduqca qarışıqdır və az qala otuza qədər müxtəlif xalqlardan ibarətdir, elə o qədər də dildə danışırlar. Lakin əsas hissəsini üç xalq: ölkənin sahibləri - biz ruslar, yerli əhali - farslar (azərbaycanlılar nəzərdə tutulur) və qonşu ölkələrdən gəlmələr - ermənilər təşkil edir. O, rusları vilayətin istilaçı və ramedici qüvvəyə malik hökmran əhalisi, erməniləri qapalı, başqa millətlərlə yaxınlaşmaq meyli olmayan, ayrı-seçkilik aparan, özlərinin ayrıca erməni cəmiyyətini yaradan, ölkəni istismar etmək məqsədi güdən millət kimi xarakterizə edir və onları "mütləq mənada insan olmağa" və insanlara hörmət etməyə çağırırdı.

(Davamı 3-cü səhifədə)

(Əvvəli 2-ci səhifədə)

"Qaynayıb-qarışmaq üçün ermənilər qorxulu xalqdır... Bir qayda olaraq onlar çoxlu pul istəyir, əvəzində isə heç nə qaytarmırlar." (Jorj Bencamin Klemanso (1841 - 1929), yazıçı-publisist, ssenarist, Fransanın baş naziri).

"Mənim bir diplomat kimi ermənilərə qarşı heç bir qərəzim yoxdur, lakin onların müstəqil Ermənistan yaratmaq ideyasına inana bilmirəm... İnana bilmirəm ki, ermənilər özgə xalqları idarə edə bilsinlər. Əgər hansısa bir millət ölkənin bir hissəsindən ermənilərin idarəçiliyi altına düşərsə, onlar mütləq mütləq ermənilərin zülmünə və zorakılığına məruz qalmalı olacaqlar" (Mark Lambert Bristol (1868 - 1939), ABŞ admiralı).

"İki əsrlik vəhşət = soyqırım = erməni" (Yasir Hacıyev, Bakı Humanitar Kollecinin müəllimi).

Əlbəttə, erməniləri yer üzündə biyabır edən, onlara qarşı sonsuz qəzəb və nifrətlərini ifadə edən tarixi şəxsiyyətlər bir deyil, beş deyil, yüzlərlədir. Biz onların hamısını xatırlatmağa ehtiyac duymadan bu uzun əsrlik "tendensiyaya" Vasil Lvoviç 1988-ci ildə törədilmiş Sumqayıt hadisəsini yada salaq. 26 erməni ermənilərin özləri tərəfindən azərbaycanlı adı altında öldürülmüşdü. Ən əsası, əvvəlcədən əlaltından görülmüş hazırlıq üzrə qırğın lentə alınaraq film çəkilmiş, kitablar çap olunmuş, sərgilər təşkil edilmiş, sürəkli şəkildə dünyaya yayılmışdır.

Ermənilər eyni zamanda törətdikləri kütləvi qırğın cinayətlərini səs-küyə salınmadan ört-basdır etməyi də bacarırlar. Tarix üzrə fəlsəfə doktoru C.Bəhramov yazır: "1988-ci ildə Ermənistan ərazisində ermənilər tərəfindən 500 nəfərdən artıq adam vəhşicəsinə qətlə yetirilmişdir.ki, onların 216 nəfərinin siyahısı keçmiş Sovet prokurorluğuna və Azərbaycan istintaq orqanlarına göndərilmiş materiallar əsasında təşkil edilmiş və Azərbaycan Həmkarlar İttifaqının orqanı "Ülfət qəzetinin 22 fevral 1992-ci il tarixli sayında dərc olunmuşdur. Lakin bu barədə demək olar ki, heç bir tutarlı tarixi, publisist yaxud təsviri əsər yazılmamışdır... Həmin cinayətlər nəinki dünya ictimaiyyətinə, heç Azərbaycan xalqının özünə də məlum olmamışdır". ("Kredo" qəzeti, 24 dekabr 2022-ci il).

Erməni yırtıcılığının misilsizliyini tək bir kəndin - Güllücənin və onun ko erməniyə necə layiqli damğa vurub: "...ermənilər xristianlığa quru ehkam kimi baxan tülkü dərisi geymiş tiplərdir." Həmin dövrlərdə Türkiyədə Baş konsul işləmiş Mayevski də buna bənzər fikirlər yürüdür: "Erməni ruhaniləri haqqında bir neçə söz söyləyəcəyəm. Onların dini fəaliyyəti olduqca cüzidir; lakin bunun əvəzində onlar həmişə millətçilik ideyalarını himayə etmək zəminində əllərindən gələni əsirgəmədən çalışırlar... Monastrlarda keşişlər "Allah kəlamlarının" təbliğindən daha çox xristianlarla müsəlmanların milli ədavətini müdafiə etmək üçün çalışırlar. "

Amerika alimi Səmyuel A. Uimz isə, ümumiyyətlə, erməni xristianlığını şübhə altına alır. Bildirir ki, erməni kilsəsi İisus Xristin adı altında gizlənərək zorakılıq, ədavət, kin, düşmənçilik toxumu səpir, terrorçuluğu dəstəkləyir, ölkədəki bütün digər inancların, dini təriqət və sektaların fəaliyyətinə ciddi qadağa qoyur, ölkədə etnik təmizləməyə fitva verir, hətta xristianlığın digər inanclarına dözümsüz münasibət bəsləyir. Bir sözlə, amerikalı alimin yazdıqlarından belə nəticə hasil olur ki, nəinki ermənilərin, hətta erməni kilsəsinin, erməni keşişlərinin əməlləri ilə ayrı guşələrdə məskunlaşması barədəki fikirlər üzərində düşünməyə əsas verir. Tarixçilərə görə, XX əsrə qədər tarix boyu müstəqil dövləti olmayan haylar iri dövlətlərə sığına bilmək üçün orada hay xanımlarından doğulmuş şahzadələrdən satrap və dövlət məmuru yetişdirmək siyasətini həmişə gerçəkləşdirə bilmişlər. Bu siyasət Sasani və Ərsaq, Roma və Bizans imperiyaları dövründə olduğu kimi, sonralar Osmanlı və Rus imperiyaları dönəmində də davam etdirilmişdir. Ermən ölkəsində IV əsrdə yayılan xristianlaşma dönəmində müstəqil dini mərkəz yaratmağa çalışan ermənilərin həmin dövrdə kiçik qruplarla Araz boyunca Azərbaycana sızması, Qars, Göyçə gölü və Ağrı dağı ətrafına yerləşməsi və digər belə kiçik miqrasiyalar nəticəsində Azərbaycan yurdlarında bəzi erməni kəndlərinin və şəhərlərdə erməni məhəllələrinin, icmalarının ortaya çıxması baş tutmuşdu. Ermən ölkəsindən çıxan hayların "erməni" kimi tanınması və əsl "erməniləşmə" prosesi bu dönəmlərdə vüsət almışdı.

Belədə, ermənilərin dinsiz olması, sonradan xristianlığı bir şirma kimi qəbul etməsi, hətta özünü saxta-

MƏN, MƏNİM QƏHRƏMANIM VƏ YURDUM

Qarabağa qayıdış: xatirələr, duyğular, arzular

Veliçkonun sözləri ilə münasibət göstəririk: "Ermənilər haqqında qədimdən pis fikir yaranıb və bu, söz yox ki, əsassız deyil, belə olmasaydı, bu fikir bir çox xalqlarda və həm də müxtəlif vaxtlarda yarana bilməzdi". Veliçko bu müəmmalı tayfa ilə, onun tarixi taleyi və müasir vəziyyəti ilə yaxından tanış olanda erməni xalq kütləsinin halına acımaq istəyir. Amma ermənilərin fitnəkar, bic, hiyləgər, araqarışdıran, vicdansız tayfa başçılarını gözləri önünə gətirəndə iyrənc bir surətə baxırmış kimi erməni anatomiyası haqqında belə bir qənaətə gəlir ki, ermənilər kəskin səciyyəvi xüsusiyyətləri ilə fərqlənən canlı orqanizm, müasir qonşuları tərəfindən müvafiq ad alan tayfa qrupudur. Erməninin qazandığı "müvafiq adı" isə tarixçi-jurnalist özü sadalamışdı: fitnəkar, bic, hiyləgər, araqarışdıran, vicdansız, alçaq...

Bu isə Mayevskinin verdiyi qiymətdir: "Mən minlərlə çox çətin vəziyyətə düşmüş erməni gördüm, lakin "türk vəhşiliyinə heç yerdə rast gəlmədim. İndi məndə belə bir qəti qənaət yaranıb ki, türklər vəhşiliklər törətməyə qabil deyillər, lakin şərqdəki xristianlar onu bu cür qələmə verir və özlərindən uydurduqları vəhşilikləri türkün adına çıxırlar" İnanılmaz olsa da, belədir: ermənilər əvvəlcə tüpk-azərbaycalı yaşayış məskənlərinə hücum edirlər ki, onlardan əks reaksiya gəlsin və bunu bəhanə edərək "qırğına məruz qoyulduqlarını" dünyaya car çəkə bilsinlər. Hətta, ermənilərin türk, azərbaycanlı adı ilə öz tayfalarına hücum edib qan tökməsi və bunu "ermənilərə qarşı törədilmiş qırğın" kimi qələmə verməsi faktları da məlumdur. sakinlərinin başına gətirdikləri müsibətlər də sübut edir. Son günlərini yaşayan ağır iflic xəstəsi Baxşəli oğlu Məhəmmədin yataqdaca güllələnməsi, çarəsiz vəziyyətdə Allahdan kömək diləyən Gülüş ananın, 80 yaşını ötmüş Nəbi kişinin, Elyanın və başqa əliyalın, köməksiz kənd sakinlərinin qəddarcasına qətlə yetirilməsi, kənddə həyat adına hər nə varsa məhv edilməsi, qəbirstanlığın dağıdılması, qəbirlərin qazılıb mərhumların sümüklərinin kənara atılması adam işi deyil! Bəlkə də, axtarsan, heç yerdə belə vandallıq nümunəsinə rast gələ bilməzsən. Bu, qeri-adi vəhşiliyin müqayisəyəgəlməz nümunəsidir! Bu, xalis yırtıcı xislətidir, goreşənlikdir! Bəli, milyonlarla insan mənim qənaətimi təsdiq edər: erməni goreşəndir, insan cildinə girmiş yırtıcıdır. Yalandan özünü "dünyanın ilk xristian milləti" kimi təqdim etməklə, "qurbanlıq quzu" cildində göstərməklə deyil, müqəddəsliyə inancı olan o cür hərəkətlər etməz! Allahın evi hesab edilən məscidləri uçurtmaz, donuz saxlayıb mundarlamaz! Pirləri, ocaqları viran qoymaz! Rəsmi məlumata görə, ermənilər əsarətdə saxladıqları ərazilərimizdəki 67 məsciddən 65-ni dağıdıblar. Ümumilikdə 1600 müsəlman dini abidəmiz ermənilər tərəfindən dağıdılıb. Allah adamı dünyasını dəyişənlərin ruhunu təhqir etməz! Quranı süngüyə keçirtməz, yandırmaz! Yox, erməni xalis kafirdir, din adından istifadə edən vəhşiləşmiş kafir! Bunu mənə qədər də çox deyiblər. XIX yüzilliyin sonlarında Qafqazda yaşamış, Tiflisdə çıxan "Qafqaz" qəzetinin redaktoru olmuş tarixçi-jurnalist Vasil Levoviç Veliç- xristianlıq arasında heç bir ümumi cəhət yoxdur. Di gəl ki, ermənilər blokadaya alınmaları və "xristian təəssübkeşliyi" barədə qara-qışqırıq salıb dilənçilik etməklə Rusiyadan təmənnasız olaraq 1 milyardlıq silah-sursat almış, Amerikadan 1992-2001-ci illər ərzində 1,4 milyard dollar pul qoparmışlar. ABŞ Konqresini Azərbaycana yardımı qadağa edən qərarlar verməyə nail olmuşlar. Və məhz bu yardımlar, münaqişəyə ayrı-seçki mövqeyindən ədalətsiz münasibət Qarabağ münaqişəsində Azərbaycanın məğlubiyyətinə səbəb olmuşdur.

Elə bu yerdəcə, sözün birini qoyub, o birisinə keçirəm: 1300 illik tarixə malik "Kitabi Dədə Qorqud" dastanında dini inanclardan kənar olan kafirlərin də obrazı var. Onlar xəyanətkar, fürsətcil, hiyləgər, arxadan zərbə vuran, qəddar və s. kimi ikrah hissi doğuran obrazlar kimi təsvir edilirlər. Ancaq həmin kafirlərin milli mənsubiyyəti barədə bir kəlmə də söz deyilmir. Yadıma düşür ki, neçə illər bundan əvvəl şair-publisist Fikrət Sadıq bu ədəbi fakta münasibət bildirmiş və dastandakı kafirlərin ermənilər ola biləcəyini güman etmişdir. Zənnimcə, hörmətli yazarımızın gümanında həqiqət vardır. Əvvəla, kafir obrazlarının mənəvi-əxlaqi cizgiləri erməninkilərlə düz gəlir. İkincisi, ermənilər tarixən vətənsiz olub özlərinə vətən axtardıqlarından yer üzünə səpələnmiş vəziyyətdə yaşamış və təbii ki, harada yaşamalarından asılı olmayaraq, murdar əməllərindən əl çəkməmişlər. Bu güman-fərziyyəyə ermənilərin Qafqaza köçürülməzdən əvvəl də, ayrıkarcasına dünyanın ən qədim xalqı, ilk xristian milləti kimi qələmə verməsi həqiqətləri də meydana çıxır.

Yeri gəlmişkən, Azərbaycan torpaqlarına "erməni sızması" haqqında danışarkən, bu prosesin tədricən və mərhələli şəkildə baş verməsini başqa bir mənbə - XVIII əsrin "Qarabağnamə"ləri də təsdiq edir. Məsələn, Mirzə Adıgözəl bəy 1845-ci ildə yazdığı "Qarabağnamə"sində aydın surətdə göstərmişdir ki, Qarabağım "Xəmsə" adlandırılan beş erməni məlikliyinin heç birinin əhalisi (Dizaq, Vərəndə, Xaçın, Giləbörd, Talış) yerli, qarabağlı deyil. Onlar Qarabağa müxtəlif məkanlardan gəlmişlər.

Bir sözlə, bizim gəldiyimiz qənaət ondan ibarətdir ki, quduzlaşmış məxluqat harada və hansı şəraitdə yaşamasından asılı olmayaraq nə Allah, nə də bəndə tanıyır. Allahı tanımadığı üçün etdiyi günühlara görə Tanrı qarşısında cavab verəcəyini düşünmür. Bəndəni tanımadığı üçün bəşər qanunlarına məhəl qoymur. Ermənistan hərbi-siyasi rəhbərliyi mülki əhaliyə qarşı terror siyasəti həyata keçirməklə bütün dünyanın tanıyıb qəbul etdiyi Cenevrə Konvesiyasının, Haaqa Konvesiyasının, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının, UNESKO-nun, eləcə də digər beynəlxalq və regional təşkilatların qərar və qətnamələrini veclərinə belə almırlar. Hansı ki, həmin sənədlərdə silahlı münaqişə baş verdikdə mədəni dəyərlərin qorunması, arxeoloji irsin mühafizəsi, yaralıya, əsir düşənə, əlilə, şokəstə, uşağa, qocaya amansızlıq etməmək tələb olunur.

2025